

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za pō godine K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Predizborni čudnovati pojavi.

„Crvena Hrvatska“ na čelu lista nosi, da je mjestna skupština u Dubrovniku odobrila pozvati izstup-odašlanika dubrovačke organizacije iz stranke utvare. A uzrok, radi kojeg se to odobrava, sastoji u tom, „što je u stranci prevladala ona struja, pod uplivom koje stranka ne može da odgovara svrsi“.

Isti list izričito još kaže, da Dubrovčani „ne će da budu stafaža novoj nekoj čudnoj politici, koja bi htjela da u službi Beča skupi najrazličitije elemente“.

Onda još, da su stranku utvare pročistili Ivčević i Madirazza.

Zaustavimo se na ovo, što dubrovački list govori, i vidit ćemo prvo: da je stranka utvare uzaludna i suvišna u pogledu našeg naroda, jer ona ne odgovara narodnoj svrsi.

Drugo: da je štetna, jer hoće da služi Beču, a

treće: da su ju u tu svrhu pročistili Ivčević i Madirazza.

Iz svega ovoga sledi, da svaki onaj, koji ostaje u stranci utvare, ne čini drugo, nego podmaže njezine današnje ciljeve.

„Crvena Hrvatska“ u tom pogledu kaže, da su Dubrovčani iskreniji od onih, koji u stranci utvare ostaju, prem si istoga njihovoga mišljenja, a ostaju to bož da je zaustave na putu, kojim se uputla.

Dakle ni sama „Crvena Hrvatska“ ne vjeruje, da bi oni za to ostali, što bi htjeli spriječiti djelovanje raznih Madirazza, jer to u istinu nije više moguće. Oni, koji bi to djelovanje htjeli tobož spriječiti, bili su potučeni, izigrani. Oni su podlegli.

To je nedvojben čin, koji je svaki mogao viditi. A kad su oni morali podleći onda, kad su bili u podpunom broju i kad su ih pomagali svi njihovi sumišljenici u stranci, kako bi oni mogli što spriječiti, kako ne će uvijek podlegati kad su ostali samo riedki pojedinci?

Očito je, da se o tomu spričavanju ne radi, jer kad bi se za tim u istinu išlo, oni bi već davno bili uložili sve sile da stranku pročiste ili bi bili izstupili. Njima posue uzaludnih napora, ponos osobni ne bi dopuštao ostati u stranci, gdje moraju raditi i pokoravati se službi odozgora.

Nego tih napora i opiranja niti je bilo, niti ih je, niti će ih biti, a ne će ih biti s jednostavnog razloga, što su sa svojim porazom zadovoljni svi oni, koji u stranci utvare ostaju. Kod njih nije bilo dosljednosti, a — ako još uztraju gdje su — nema ni osobnog ponosa.

Jer evo, stranka se preživjela, izrodila, stupila u službu tuđinsku, bila je u svojem djelovanju poražena; bili su potučeni, poniženi svi oni, koji kažu da se svemu ovomu opiru, a ipak oni ostaju u redovima utvare. Ima li tu dosljednosti, ima li ponosa?

Ne. Tu je nešto drugo po sriedi. Utvara je likvidirala, svojim načelima se iznevjerila, u svojim poglavitim osobam je utučena, u svojem radu je podpunno podlegla. Kod svih naroda, gdje se drži do dosljednosti, te stranke bi nestalo, iz nje bi izstupili b a rem oni, koji kažu, da se svemu tomu poniženju opiru, b a rem oni, koji vele, da su nezadovoljni, b a rem oni, koji se smatraju i stranački i osobno poniženi, b a rem oni, koji govore, da su za napredak, za narod.

Kad bi svi ti iz utvare izstupili, te stranke bi nestalo, razplinula bi se. Izstupivši članovi bili bi veseli što su se oslobodili more, koja ih je tistišla, bili bi zadovoljni da su spasili b a rem svoj ponos i svoja načela, za koja kažu, da rade. Naprotiv, od svega toga ništa. Dubrovački Hrvati izstupaju samo da se organiziraju kao posebno krilo u istoj stranci. Drugi ponositi i utučeni ostaju gdje su.

U svemu tomu nema ni veličine ni zadovoljstva nutrnjega, tu je samo sićušnost i gridožusje. Ne će da budu dosljedni, na pol puta se kaju i gledaju da se vrate u krilo utvare: pod okrilje raznih Madirazza.

Čudnovati su to pojavi, koji se ne daju drugačije tumačiti nego zagrižljivošću, mržnjom i taštinom.

Zagrižljivost njih drži prikovane uz utvaru. Mržnja na stranku prava njih drži na okupu i sprječava ih raditi dosljedno prema svojim načelima i svojem ponosu. Taština ih sili na stranačku borbu ne proti onima, koji su ih ponizili, utukli, izgurnuli, nego proti stranci prava, jer boriti se proti njoj, misle oni, da je lakše nego proti onima, koji su ih zgnjavili i eto upregli u svoja kola.

Radi toga eto oni hoće još da živu pod okriljem utvare kao njezini članovi ili pod njezinim imenom kao njezini pomagači i saveznici. Svima je njima do toga, da svoje osobe uzčuvaju; svima je njima da sprječavaju rad stranke prava.

Na taj način podržavaju oni ono nesređeno, nemoralno političko stanje u ovoj našoj pokrajini, proti kojemu kažu da se bore, a u istinu mu hoće da služe većom snagom, nego su do sada.

Razdijelni na skupine, na osobe, privrženici utvare hoće da spase što se može spasiti, hoće da zavedu nenuke i sve one, koji se pod kola utvare ne bi dali otvoreno upregnuti. Na mjesta hoće da rade kao pravi službenici vlade; na mjesta kao protuvladinovi; na mjesta iziđu se kao osobni privrženici pravačke misli; na mjesta kao njezini neprijatelji; na mjesta kao stari narodnjaci i tko bi sve nabrojio pod kojim lozinkom se oni sve okupljaju da zavedu prostodušne.

Nu oni se varaju, jer svi ovi nenaravni pojavi proti političkoj dosljednosti i osobnom ponosu i časti ljuto se osvećuju.

Likvidiranu utvaru oni ne mogu spasiti, jer se je ista preživjela. Oni mogu kao osobe još izplivati, ali oni dolaze na površinu kao članovi utučene stranke, koju se ne može oživiti, a kamo li ojačati. Oni njezinom smrću također konačno umiru. Oni se, htijuć spasiti, utapaju u moru političkog nemorala, koji je već skoro ugušio cijelu utvaru, a dozlogrdio cijelom narodu.

Da je naprotiv prave borbe za slobodu i dobrobit naroda, da je želje da se utvara uništi i tako otme uplivima, kojima ona služi i hoće da preko nje služi cijeli narod, svega toga ne bi bilo. Stvari političke naše bi se razvijale posve prirodno, ljudi bi se držali političke dosljednosti i svoje časti; narod bi se svrstao po svojem nagnuću i svojem slobodnom mišljenju; stranke bi preuzele onaj dio, koji ih upravo patri; narod bi preko njih počeo da razbija one verige, koje ga sapsinju.

A ovako, dok se ljudi drže taštine i nedosljednosti, dok prelaze preko osobnog ponosa i stranačkog načela, nije se čuditi ni sićušnim i kukavnim predizbornim pojavima, koji se ne mogu dogoditi nego kod nas.

Do stranke prava je, da ovaj pojavima jednom učini kraj, jer jedino tada dolazi na red prava, naravna, lealna borba za slobodu i napredak naroda.

Do pravaše je, da se pozivu stranke vjerno i oduševljeno odazovu, pa će se viditi, da je carstvo utvare već davno prestalo, a da je sve ono, što se od nje poduzimlje, samo pokopavanje mrtvih po mrtvima i vodjenje slepih po slepicima.

Dogodjaji u Ljubljani.

Po novinskim obavjestima donosimo ovdje, što se sve dogodilo u Ljubljani prošlih dana, a i unapried ćemo tačno bilježiti svaku, koja se tamo slučajno dogodi.

Danas je već očito, da je vojska u Ljubljani pucala bez ikakova razloga u masu. Vojna oblast morala je znati, kojim njemačko-nacionalnim duhom diše gradačka 24. pukovnija. Vojnici i časnici vriedjali su narod, dovikujući mu: „Kranjski psi“.

Za demonstraciju u nedjelju u večer palo je više žrtava. Ubijen je odmah na mjestu Ivan Adamić, 15-godišnji četvrtškolak. Tane mu je probilo pleća. Vidio je svjetlo u blizoj gostionici i pokušao je dovući se donle, ali je na pragu klonuo. Još je izdišući dobio zadnju pomast i

molio: „Ne kažite majci. I ona bi umrla. Ja ću sad umrijeti“. Drugi ustrijeljeni je mašinista Rudolf Lunder. On ima 24 godine i nije uobće sudjelovao kod demonstracija. Bio je na svečanosti 40-godišnjice tipografskog društva i kad je vidio na Marijinom trgu same kordone, htio ih je obaći. On je pošao spram jubilejskog mosta. Tu je stao malko da gleda. S njim je bila njegova zaručnica gđica Goršić. Kad je vojska navalila, bježao je i on, držeći se sa zaručnicom za ruku. I tako ga je pogodilo tane u ledja. Pridržala ga je još njegova zaručnica. Smrtno je najprije ranjen, a onda umro šegrt Miha Golovšek, nadalje je smrtno ranjen u prsa i umro dječak Albin Tomšič. Jučer u ponedjeljak su bili u bolnici još sledieći ranjenici: Bratuček Ivana Adamića, Antun Adamić ima ranu od bajonete traga, Josip Simončić ima prostrijeljenu lijevnu nogu i posve razdrobljenu kost. Pavel Štrukelj ranjen je od taneta nad koljenom. Božidar Koritnik na lijevoj nozi pod koljenom ima prebijenu kost, a na desnoj probito more. Martin Strukelj je ranjen s bajunetom u desnu stranu prsiju. Ranjena je još Ana Traven kasirica. Ona je u bjehu ubodena u ledja bajunetom.

U ponedjeljak je sva Ljubljana osvanula u korotu. Na groblje, kamo su prenešene žrtve, grnuo je narod, te je plakao nad grobovima. Bila je sazvana sjednica občinskog vieća, koje je prosvjedovalo proti postupanju vojske i zaključilo, da se žrtve pokopaju na trošak grada. Načelnik Hribar otišao je kod namjestnika i tražio, da se povuče vojska, a da on preuzimlje jamstvo za mir. Usled toga vojska je bila povučena, a Hribar je objelodanio proglaš, kojim pozivlje pučanstvo na mir i trieznost.

U utorko bio je sproved žrtava. Sva je Ljubljana bila obavita crninom. U povorci su bili svi zastupnici, sva društva, 500 sokolaša u odori, mnoštvo naroda izvana. Računa se, da je bilo 30.000 ljudi. Nošeno je 25 zastava i 60 vijenaca. Na grobu govorili su načelnik Hribar, dr. Tavčar i socijalista Kristan. Govornici su oštro napali austrijski birokratizam i militarizam. Odpjevanje su pjesme tužaljke. U 6 sati po podne vratila se je veličajna povorka s groblja, te se polagano mirno razila.

U znak tuge radi dogodjaja u Ljubljani go-rički sabor u utorko bio je zatvoren. Manifestaciji Slovenaca pridružili su se i Talijani.

Po zadnjim vijestima, u Ljubljani je zavladao mir, ali su za to Niemci pobiesnili, osobito njemački ministar Prade i vodja njemškutara Chiari. Ministar-predsjednik Beck izjavio je, da su poduzete mjere, da se onemogući nastavak izgređa proti Niemcima. A što je poduzeto da se onemogući krvoletio njemačkih vojnika, o tomu se ministar nije izjavio.

Poslje krvavih dana u Ljubljani.

Još jedanput očitavalo se javno dokle dopire njemačka bahatost u ovoj poli habsburške monarhije i kako je toj bahatosti svjederni nišan Slaven. Dok se u drugoj poli, tobož skroz ustavnoj, krše najprimitivnija načela ustavnosti, dok se nemagjarske narodnosti tlače do zgranzanja, do bunjenja i najzamrlje ljudske savjesti, dok se nemagjarske narodnosti tlače do zgranzanja, do bunjenja i najzamrlje ljudske savjesti, dok se u Banovini podupire i podržaje vlada silom nametnuta, lišena i jednog pučkog predstavnika, dotle ovamo u ovoj poli drozvit Niemac ne da Slavena da živi, ne da mu ni ona prava, koja ga po samoj naravi patre. On hoće robstvo Slavena, robstvo političko, moralno i materijalno, pa kad se Slaven tome robstvu odapire, kad hoće da pokaže da je živ, onda je tu spremna puška njemačka da u nj nesmiljeno puca, spremni su dragunski eskadroni, da ga gone i gaze.

Tako je Slavenu u Austriji, gdje vlada sila, hegemonija dvaju samih naroda, Niemaca i Magjara, pred kojima su svi drugi bezpravni. Bezpravni su do tolike mjere, da nemaju napokon prava ni na svoje škole. U tom pogledu baš su Slovenci najviše zapostavljeni, oni još ni danas nakon tolike borbe i nastojanja ne mogu dobiti jednog svog čisto slovenačkog školskog zavoda.

Pod težkim dojmom te nepravde bili su se nekidan sastali u ubavom Ptuju odaslanci slovenačke Družbe sv. Cirila i Metoda, da se dogovore, kako će ponajbolje raditi za svoje kulturne potrebe. Njemačka i poniemčena ruja tu ih izazivlje, vriedja, napada, ne da im ni viećati, a njemačka štampa, uvijek drzka i surova proti Slavenima, odobrava te napadaje, inangurisanec najodurnije u Inomostu proti svemu, što nije njemačko, ili što se slepo ne podlaže njemačkim hirima. Dogodjaji u Ptuju izazvale naravsku reakciju najprvo u Ljubljani, u sreću lijepe Slovenije; a onda i drugodje po njoj, ali s razlikom, da se njemački insulti i napadaji propuštaju bez uzduka, dapače se poljudaju, a slovenačka se reakcija stuknjava prahom i ol ovom iz vojničkih pušaka.

Narod slovenački morao je šuti, morao je mirno pretrpeti njemačku bahatost i onda bi sve bilo dobro. Ali jer je prosvjedovao proti nepravdi, jer je dao oduška gorkome čuvstvu uvriedjenog narodnog svog ponosa, morao je doživjeti, kako se u nj prepuše i kako od tih pušaka padaju u krvi ubijeni i ranjeni na pločnik gradski, kako se lije jebina slovenačka krv, samo da se utazi bies bahate njemačke pasmine.

Ljubljana je omašćena krvlju svojih sinova, žrtvama rodoljublja i otačbeničke samozajete. Ljubljana još žali za njima i u duši svojjoj kupi narod slovenački novi čemer, novu bol, novu nepravdu, koja ga sigurno ne će slomit, već koja će ga još više razčeći u svetloj borbi za svoju slobodu, za svoj napredak, za svoj samostojni narodni život. Ne, ne će ni Slovenac trpjeti, ne može da trpi, da bude kao narod razdrojen, razdijeljen na pokrajine pod raznim vladama, a svudje na pogazu Niemcu. Štajerska, Koruška, Goriška, Kranjska čute sve više narodno slovenačko jedinstvo i za nj će se boriti, da prestanu bezakonja i nepravice.

Po toj borbi Slovenac i Hrvat vduput su braća međusobno. Ista im je kob, ista im je narodna tužnja, pa žalost Slovenaca u ove tužne dane najjače i najdublje odjekuje širom zemalja hrvatskih, koje su kō i slovenačke raztrgnute i podvržene vlasti tuđinaca samo za to, da se obustavi tok i napredak narodnog života u njima.

Ali je kratak vjek sili i nepravdi, pa kaže što je više te sile i nepravde, to je bliže njezina smrt. Hrvati i Slovenci o tome su podpunno svjestni, pa za to proti sili i nepravdi oni su protjavljaju odgovor zajedničke samobrane i širenja narodne svjesti, koja je jača od svih odurnih sredstava nasilja.

Do pobjede narodne svjesti ne dolazi se gladko. Treba da bude krvi, treba da bude žrtava, jer su one blagosloveno sjeme za nove uspjehe, jer su one jamstvo, da se potlačeni ne odrću svojih prava, svojeg života, svoje slobode.

Nad žrtvama u Ljubljani hrvatski narod roni suze bolne sućuti i ponosnog udvijenja, a narodu slovenačkome šalje istinski riec utjehe i bodrenja: „Napred, brate, složne volje, bit će ljepše, bit će bolje!“

Političke vesti.

Magjari se laskaju Niemcima. Grof Josip Majlath podielio je među članove interparlamentarne konferencije jednu brošuru o ugarskom pitanju u kojoj ir tri odsjeka raspravlja o narodnostnom pitanju, o odnošaju spram Austrije i o odnošaju spram Hrvatske.

U uvodu kaže, da ovom brošurou hoće otvoriti oči Niemcima, koji zavodi pisanje pangermanske i konservativne agrarne štampe. Unutar željeznog obruča naroda slavenskih i romanskih nalaze se u Europi dva posve izolirana naroda, a to je njemački i magjarski. Ova dva naroda odupiru se, ali bi morala da se slože, da se jacaju, a ne slabe uzajamno. Ni jedan drugi trajni savez ne mogu da sklope osim međusobno. Nije tek slučaj, da je trojni savez od Andrssijevih vremena do danas nalazio najveću podporu baš kod ugarskih državnika. Njemačka ne bi smjela dati vjere ni pogodovati jačanju Slavena ni u Austriji ni u Ugarskoj. Dok je Ugarska mađjarska nemaju se Niemci bojati od nestalosti poslavene njene Austrije. Za to neka ne podupiru Slaveni, koji drmaju temeljima Ugarske i neka ne shvaćaju krivo nacionalitetno pitanje u Ugarskoj.

Madjarski švindleri u Berlinu. Upravo je zabavno ali i poučno čitati, kako je bila sastavljena ta interparlamentarna konferencija u Berlinu. Zastupano je bilo 18 parlamenta. Sad gledajmo, kako su bili zastupani pojedini parlamenta. Najjače i najbrojnije je bio zastupan peštanski sabor. Predstavnik madjarskoga naroda od par milijuna. Madjari je bilo 75. Domaći njemački parlament izaslao je samo 67 zastupnika, englezi 4, austrijski 43, francuski 10. Ali još je ljepše to, da većina madjarskih izaslanika niti nisu članovi parlamenta. Kad ih se pitalo, kako su došli onamo, reklo se, da su dobili bezplatne vozne karte. Čitav švindl je dakle vrlo proziran. Madjari su došli u čopovima u Berlin, da madjariziraju, da svojim brojem imponiraju i djeluju. Imali su zadaću klake Apponyja, da mu pješću, da mu odobravaju, da tako mogu varati druge i sebe, kako je sve za Madjare. Kad čovjek znađe za ovaj švindl, onda baš ne može imati najbolji pojam o tim interparlamentarnim konferencijama. Priredjivači bi morali malo strožije paziti, tko na njih dolazi i fiksirati broj izaslanika pojedinih parlamenta, jer je malo komično, da na 10 Francuza dolazi 75 Madjara.

Političke grupacije na Balkanu. Bečke novine pišu, da se u diplomatskim krugovima pogovara, da će se doskora formirati zanimive grupe balkanskih država. Uz bok Austriji pristupit će Bugarska i Rumunjska, dok će Srbija biti uz Rusiju. Austrija dobro znađe, da se je u Carigradu sastavio odbor, kojemu su članovi osim mladoturaka i tajni agenti Srbije, Italije i Crne Gore. Taj komite pripravlja žestoku propagandu protiv Austrije. Ne radi se dakle više o samome i nesmetanom posjedu Bosne i Hercegovine, već se radi o novoj grupaciji balkanskih država, koje bi znale u veliko oslabiti habsburšku monarhiju.

Mirovna adresa englezkih radnika. U skupštini slobodnih strukovnih organizacija socijalnih demokrata, što se drži u Berlinu, predala je deputacija od 26 radnika iz Engleske drugovima jednu mirovnu adresu. Goste je pozdravio zastupnik Ledin. U adresi se kaže, da moraju radnici poradići oko toga, da se uvedu obligatna mirovna sudbina. Stvar je prešna za to, jer dio engleske štampe neprestano draži duhove na rat, a dio njemačke u tome ju sledi.

Zabrana polazka sveučilišta u Rusiji. Ministarstvo je više opunovlastilo ministra nastave, da se gospodjama u napredak ne dozvoljava polazak sveučilišta i ostalih visokih škola. One, koje su do sada upisane na sveučilištima, moći će nauke tek svršiti. Broj dosadašnjih slušateljica iznosi 2130.

Sigurnosne mjere u Bosni. Zborna zapovjedništvo u Sarajevu izdalo je naredbu, po kojoj obitelji onih častnika i podčastnika, koji se nalaze u posadi u novopazarskom sandžaku, moraju do 26. o. mj. sledi. Mnoge su obitelji već odputovale. Ova se mjera dovodja u svezu sa vrienjem, koje se u zadnje vrijeme opaža u spomenutom sandžaku.

Znakovi ratne mornarice. „Budapesti Hirlap“ javlja, da se u zajedničkom ministarstvu rata radi o tome, kako bi se riješilo pitanje zastave u ratnoj mornarici. Pitanje će se tako riješiti, da će dosadnja trgovačka zastava biti priznata ratnom zastavom, a uvedi će se nova trgovačka zastava. Ratna zastava biti će zajednička, i to polovicom crveno-bijelo-zelena, a polovicom crveno-bijela. Trgovačka zastava u vanjskom svijetu ostaje kao i do sada, a u domaćim vodama imati će ugarske lade madjarsku trobojnu, aust. crnu žuto-bijelju. — List nadodaje, da je kraj s time sporazumom.

Pitanje čeških škola. Ministar nastave dr. Marchetti zastupao je u ministarstvom čeških, koje se je bavilo i pitanjem otvaranja čeških škola u tako zvanim njemačkim predjelima u Češkoj, mišljenje, da se u predjelima, gdje su u većini Niemci, pitanje škola ne daje tako lako riješiti, jer, u tim pitanjima igraju veliku ulogu obćine. Česi su se u ovom mišljenju uzprotivili, a češke novine traže da ministar Prašek ne smije popustiti u pitanju otvorenja škola u češkim predjelima, gdje se nalaze Niemci.

Izborna reforma u Štajerskoj. Za novu izbornu reformu za štajerski sabor već su uglavljeni temeljni principi. Prama jednom službenom saobćenju imale bi se deseti ove promjene: 1. rektor tehnike u Gracu i montanističke visoke škole u Ljubnu dobivaju virilno pravo glasa; 2. Kurija veleposjeda ostaje nepromienjena; 3. Zastupstvo trgovačko-obrtnih komora ostaje nepromienjeno; 4. Broj mandata ne povisuje kod zastupnika gradova za sedam, kod seoskih obćina za četiri, a kod sveobće kurije za dva mandata. Osim toga dogoditi će se neke promjene kod načina popunjivanja odbornika na zemaljskom odboru, onda će se kod zastupstva gradova načiniti novo podjeljenje.

Izborne vesti.

Imotska krajina. Primiti smo jučer brzojav: da je pravaško više svih imotskih pravaških organizacija izrazilo želju na upravu stranke prava, da kandidat stranke za imotsku krajinu bude Dr. Josip Mladinović. Pri ovom više bilo je preko 300 oadslanika. Oduševljenje je veliko, neopisivo.

Četiri zastupnika veleposjednika u svezu Zadar-Šibenik mogla bi biti za stalno naša, a ne talijanska, nu izgleda da se sa njeke strane hoće da osujeti složna borba proti „Talijana“. Pravaški tomu ne će biti krivi, jer oni su spravni glasovati bez ikakove svoje stranačke koristi.

Viesti izborne, koje šire stanovite novine navlastito zagrebačke, o raznim kombinacijam, kandidatim itd., ne odgovaraju većinom ni najmanje istini, a skoro su sve tendeciozne. Uporozujemo za to pristaše stranke prava, da budu oprezni.

Iz hrvatskih zemalja.

Prestao sveučilišni štrajk u Zagrebu. U ponedjeljak je bila u Zagrebu skupština sveučilišnih djaka, na kojoj se razpravljalo o načinu borbe, što će je dalje djaštvo voditi u obranu časti sveučilišta. Zaključeno je, da se štrajk obustavi i na sveučilište upiše. Motivirano je to time, što se po odluci kojom se odbija reaktiviranje Šurmina i zašto nosi odgovornost Rauch, vidi, da reaktivacija pod Rauchovim režimom neće uspijeti. Djaštvo će ostati u Zagrebu, učiniti svoju borbu sastavnim dielom narodne borbe i borbom doma neprestati tako dugo, dok se sa sveučilišta ne izpere nanesena mu ljaga.

Ljubljanski dogodjaji. Zastupnik Chiari potražio je njemačke ministre Pradea i Marchetta te ih je zapitao, drži li da je moguće da dalje ostanu članovima kabineta, koji ne pruža dovoljne zaštite Niemcima u Ljubljani. Ministri na to izjavili su da solidarni sa njemačkim zastupnicima i ovlastiše izjaviti ministru Bienertu i Becku, da će Niemci izaći iz koalacije, ako ne bude garantirana zaštita Niemcima. Beck se je požurio pokazati naredbu izdanu zemaljskom kapetanu Schwarzju, kojom mu je bilo naredjeno da štiti Niemce u Ljubljani, jer bi inače bila podržavana policija. Usled toga ministri odlučili su ostati u kabinetu. Uapšeni su ovih dana pušteni svi na slobodu. Odstarjena je tabla s njemačke trgovačke škole. Slovenci odkaže stanovne častinica 27. regimente. Njemački zemaljski ministar Prade brzojavio je njemačkom zastupniku Engelu da skine njemačke table moraju biti opet postavljene. Radi toga opet su nemiri na vidiku. Slovenci su ogorčeni. Naredjeno je pješadiji u Celovcu, i konjanstvu u Gorici da budu spremni odputovati u Ljubljano. Češki zastupnici izjavili da centralna vlada ne smije podnošito proglasiti prieki sud u Ljubljani kako je zaprijetila, u slučaju ponovnih demonstracija, jer češki ministri Fridler i Prašek ne će supodistati takove mjere, inače bi morali odmah položiti mandat.

Skupština političkog društva „Edinost“. U nedjelju bila je u Barkovljam kod Trsta vrlo dobro posjećena skupština političkog društva za Istru „Edinost“, koju je otvorio podpredsjednik Dr. Slavik i govorio o nekim važnim političkim pojavama. Dr. Rybar upozorjuje skupštinare, kako se talijanski jezik zavukao već u pošanske urede u Istri, te naglašava da se u slovenskom jeziku mora dati pripadajuće dolikujuće mjesto kod pomenutih ureda. Iza toga razpravljalo se o pitanju školstva. Konačno se razpravljalo o budućem programu „Edinosti“. Dr. Slavik je konačno upozorio prisutnike, da će doskora Slovenci morati izkušati i dokazati svoju snagu kod obćinskih izbora.

Zapisi pok. Miletića. Blagopokojni Dr. Stjepan pl. Miletić namro je u svojoj oporuci sliedeće zapise u javne svrhe: 1. Dosadnja pokojnikova zaklada „Matice Hrvatske“ imade se najkasnije za dvie godine zaokružiti na svotu od 3 tisuća kruna. Kamatama ove svote imade se svake pete godine nagraditi pisca najbolje izvorne knjige kazališne struke; 2. Družbi Sv. Ćirila i Metoda za Istru 500 K; 3. Druztvu hrvatskih književnika u Zagrebu 500 K; 4. Mirovinskom zavodu članova hrvatskog zem. kazališta u Zagrebu 500 K; 5. Hrvatskom Sokolskom savezu 500 K; 6. Ubogima grada Zagreba 500 K; 7. Pravoslavnoj crkvi Sv. Trojstva u Zagrebu i župnoj crkvi Sv. Marka u Zagrebu svakoj 500 K za čitanje službe božje i Sv. Mise.

† **Martin Starčević,** brat nar. zastupnika Dra. Davida i Dra. Mile Starčevića, veleposjednik i ravnatelj „Banke za Podravinu“, umro je ovih dana nakon kratke ali teške bolesti. U petak poslie podne mu pozilio, istu

se noć Dr. Mile Starčević odputio u Gjurjevca, te našao brata u povoljnijem stanju, tako da se držalo, da je izvan svake pogibelji, kad malo zatim stigla brzojavna viest, da je umro. Pokojnik je svršio šumarju u Krizevica, te je službovao kao kot. Šumar u Korenici, a zatim kod imovine obćine u Gjurjevcu. U polovici dvadesetih godina, kad je Khuen stao prgoniti Starčevića, te Davida strpao u tamnicu, Milu izagnao iz klerikata, odputio je i Martina Starčevića iz službe. Ovaj se zatim bavio mjerničtvom u Gjurjevcu, a kako je bio poduzetna duha i okretan, dao se na gospodarski i novčani rad, u čem je postigao liepih uspjeha. Bile su mu 54 godine, a ostavlja udovu rođj. pl. Ožegović i jedinicu kćerku, udatu za kot. pristava Dra. Petra Sabolića. Pokojnik je bio od vjakeada pristaša stranke prava do konca života.

Sokolsko stavlje u Osijeku. Sokolski sled Strossmayerove župe u Osijeku pretvorio se je u sjajnu narodnu manifestaciju. Već u subotu i u nedjelju jutro prispjelo je mnoštvo Sokolova i gostova. Gradjanstvo im je priredilo sjajan doček. Sve su kuće bile izkičene zastavama i ćilimima. Najveće oduševljenje svuda. Sokolovi su bili nejljubeznije susretani. Stanova sa svim komforom na pretek. Na kolodvoru bio je ciele Osijek. Povorka kretala najglavnijim ulicama. Dame u sjajnim toaletama susretale i pozdravljale Sokolove. Prigodom upoznavanja u „Hotel Rojalu“ mnoge gospodje darivale Sokolove kitama cvieća. Starješina župe Smrček držao krasan govor, odgovorio mu delegat Pinterovića. Izrečeno je više zdravica. Vježbe su bile sjajne. Zadivili su nepregledno mnoštvo obćinstva. Obćinstvo i Sokolovi sa starostom akklamirali Pinterovića. I gradski načelnik pristustvovalo je kod vježba. Na večer je priredjena ovacija Pinteroviću i Neumanu. Prispjelo 127 brzojavnih pozdrava, Materijalni uspjeh sjajan. Za sigurnost bila je spremna policija, oružništvo i vojništvo. Oblast nije našla nikakovog povoda da ureduje. Vlada je uvijek uzoran red, koga su držali sami priredjivači.

Zast. Spiničić među izbornicima. Javni sastanak u Srdočima. Pišu nam od onud: Kod javnoga sastanka u Srdočima kod Sv. Križa dne 20. t. mj. sastalo se je mnogo ljudi. Nakon što je sazivač sastanka zastupnik Vjekoslav Spiničić pozdravio sakupljene i nakon što je bio izabran predsjednikom sastanka obćinski načelnik Kazimir Jelušić, koji je pozdravio koli zastupnika, toli narod, govorio je prof. Vjekoslav Spiničić kao zastupnik i obćinski i pokrajinski i na carevinskom vijeću. Narod ga je jako pozorno slušao i povladjivao mu. Osobito mu je odobravao, kad je govorio o razlozim, s kojih su on i drugovi glasovao proti ugovoru između Austrije i Ugarske pa među timi razlozim iztaknuo takodjer postupak sa Hrvatim u Banovini. Da nas u ovoj polovici i najjače teoše, mi ne bi mogli mirno gledati, kako nam braću u drugoj polovici tlače. Mi Hrvati, bili u jednoj ili drugoj polovici monarhije, moramo se uvijek smatrati kao jedna cjelina i nikad dopustiti, da nas jedne s drugim izigravaju. Predsjednik sastanka Kazimir Jelušić govorio je narodu o predstojećim izborima za pokrajinski sabor te pri tom spomenuo, da je obćenita misao među izbornicima, da ostanu u obće stari zastupnici, a naročito u ovom kotaru Vjekoslav Spiničić i Matko Mandić, kojega je pismo pročitao. Kod toga je narod jednom pak drugom klicao baš od srca živo. Na svrši je veleč. gospodin Josip Žiganto zahvalio gosp. prof. Vjek. Spiničiću, što je došao u Srdoče i ljude izviestio i podučio ih, te ga pozvao, da i dalje bude njihovim zastupnikom, a narod će mu s povjerenjem dati svoj glas. Narod je klicao: odobravamo ovome govoru. Tečajem sastanka sa nekoji obćinari iztakli neke mjestne potrebe. Zastupnik ih je uzeo na znanje, kao i druge želje, što su mu pojedinci priobćili. Ostao je do večera među narodom, a onda se s njime najrdačnije oprosto.

Parobrodarski štrajk. Kod parobrodarskoga društva „Adrie“ traže 30% povišice plaće, poboljšanje panatike, nadoplatak od 300 kruna za službenu odoru, svake godine mjesec dana dopusta. Rok za odgovor na ovaj memorandum ustanovljen je za mjesec dana. Kod „Ungaro-Croate“ raste nezadovoljstvo, jer uprava društva nije još ispunila svoje obećanje, da će provesti novi nutarnji poslovnik.

Pismo iz Italije.

(Nastavak).

Kolikod je izgled Napulja iz daljega liep i ubav, toliko je u njemu strancu čudno i neugodno radi velike nećistoće. Premda u Napulju imade i liepih trgova i ulica i zgrada sve je ovo od nećisti kao potamljeno. Ulice, putevi, vanjšina kuća, dvorišta, ulazi u kuće, pa i sami stanovi većinom su zamazani, zaćadjeni neoprani i mastni. Vrata prozori, zidovi, ne treba da bojadžiji — bit će bilo možda jednom bo-

jadisani — jer ih kiti prašina, paćina i druga nećistoća. Ulice su i u sredini grada nabaćene svakom nećistoćom, pa ti je na mjestima i neugodno proći. Tako je isto i većina naroda nećista u tielu i odielu, kao da mu je ponešto voće. Našem narodu prigovaraju nećistoću, ali su Napuljancima uzorak nećistoće, a među našim narodom rjedji su ovakovi slučajevi i to po selima, dok bi naši gradovi, premda masteni, mogli Napulju svieliliti. U razgovoru s jednim profesorom prigovorili smo ovoj nećistoći, a on je priznavao to jako požalo. Veli, da bi se podvostručivši osoblje za čišćenje grada i izdaviši stroge odredbe o čistoći moglo štogod polučiti, ali naviknuti, da Napuljci toga ne osjećaju; oni da su izgubili ukus o čistoći. Treba priznati, da su i okolnosti Napulja u prilog nećistoći. Svaki dan maršira gradom velika množina domaćeg blaga, kažu oko 4000 koza i 1000 krava od kojih stanovnicima namuzu pred vratima friško mlieko. I zbilja vidiš svako jutro na sve strane odjele koza i krava gdje se koće gradskim ulicama. Ovi, pa velika množina kopitara (preko 10.000) nemilo onećiste grad. Ako pak ovomu nadodamo, kako spomenuh, da i sam narod se s njima u tom takmi na razne načine, onda je pojmljivo, da bi trebalo da dobra kiša pada 15 dana i 15 noći da grad opere.

Promet je kočija i kola u Napulju silan. Možda ovakog prometa nema nijedan grad pod kapom nebeskom. Čovjek se zapanji sred ulice gledajuć onu množinu kočija, tovarnih i poljskih dvokolica, gdje, kod posljednjih, često u bratskoj slozi diele istu sudbinu vol, magarac i konj. Možeš ih s mjesta u jedan put nabrojiti do stotine. Ako još ovomu dođas tramway, koji je Napulj izprepleo, te neprestano do poslie pol noći radi, onda se može samo iz daleka umišljati u vrevu gradova. Moraš se ćuditi, kako se svake ure ne dogode sukobi, ne nastanu nesreće sred ove trke, križarenja i natjecanja. Za malo centesima možeš tramwayom obaći sav grad, a ipak ovo podućeće, koje je u belgijskim rukama nosi preko 50 po sto dobita. Sviet grne kao mahnut u tramway od rane zore do poslie 1 sat ponoći i uvijek su puni tako, da mjesta često ne možeš dobiti. Koćije hoće da mu prave utakmicu, pa i s njima možeš obaći grad s malo novaca. A ima ih, kako spomenuh, sva sila. Mi smo se jednom vozili, koje je imala broj 2456, a to svakako ne će bit bila zadnja.

Napulju su rado vanka do kasno u noć. Do polnoći je grad još živahan i promet kočija i tramwaya obilan. Do kasne ure vidiš u nekim predjelima grada na rpe dječurlije, gdje razpušteno skaće i igra, dok im roditelji pred kućama razpredaju razgovore, a u zaćadjenim, osobito prizemnim stanovima gori kukavna, zamazana svjetiljka. Nije ćudo ako na ulici nadeš i mužkih i ženskih, gdje borave sladak sanak. I mnogo je još toga, što bi se dalo opaziti i prigovoriti što u Napulju kao jednom od prvih gradova Italije ne bi imalo biti mjesta. Ali za to imade i mjesta, koje ti pružaju čisto duševnu nasladu i gdje je uredno i čisto. U kasnim perivojima i Setalštima, u kazalištu, po nekim kafanama i gostionama na zgodnim položajima, odakle ti puće pogled na krasno more, gdje u trčanje gledaš blistavu obalu zaljeva, gdje vidiš zvjezdano nebo i uživaš skladne akorde orkestre i pjevanja, gdje ti s mora dolazi nježni napjev napuljske barokole itd. sve te napunja nekakvim tajnstvenim mirom i zadovoljstvom. Napuljci su ljubitelji glazbe. U većini kafanama i hotela po danu i noću udara orkestar, radi se pjevanje, čim se bavi i žive dobar broj ćeljadi. Osobito se iztiče orkestar i pjevanje u kafani Galeria Umberto I. gdje pjeva i jedna vriedna pjevaćica. Na svim spomenutim mjestima nadeš do polnoći, a i kašnje, mnogo otmenjega svieta obojega spola, ovdje je živahno i veselo! Opaziš dosta puta, da nekoga miron san, a ne da se kući, kao da se koji povriediti utvrđeni obićaj. Dakako do ove ure i ogladne, pa jednu, jer je ovamo većinom objed u 10 sati, a večera u 4 sata poslie podne.

(Svršit će se).

Književnost i umjetnost.

Umjetnička izložba u Splitu. Užeće umjetnika, je i preko svakog očekivanja. Svi umjetnici iz Dalmacije zastupani su mnogobrojnim radnjama a među njima je dosta starijih radnja naših poznatijih slikara i kipara, tako da će izložba, koja se otvara 30. o. mj. biti veoma zanimiva i sa svog retrospektivnog gledišta. Sedam kipara izlažu, među njima Rendić, koji već odavna nije izlagao. Poslao je nekoliko svojih bronza i mramora, među kojima portreti Kalistera i Stangera, figura u bronzu za Mihajlovićevu grobnicu „Meditacija“, te brončana grupa sa Gundulićeva spomenika „Iz Dubrave“. — Meštroviti je poslao iz Beća

5 svojih komada, 4 iz Dalmacije, a 4 najnovija na na putu su iz Pariza. Među ovim novima je stup izložen u zadnjem bečkoj secesiji, pak „Laokoon“, „Eva i Adam“, — Atraktivna osobito za Split bili će skulpture Rosandića, koji se je iz klesara razvio u umjetnika, te je izlagao sa liepim uspjehom u Italiji, u najzadnje vrijeme u Milanu. Izlaže nudo „Grižduše“, dva portreta i jedan muški akt. — O mladom kiparu Deškoviću i o njegovom uspjehu u parižkom „Salonu“, pisale su skoro sve naše novine. Uz ostalo izlaže jednu veliku radničku grupu u gipsu gdje su prikazana kula vučena uzbrdice, Bersa, koji je nedavno sa uspjehom izložio u bečkom „Künstlerhausu“, po sloj je „Robinjicu“ i jednu glavu Dalmatinca. — Nepoznat je još kod nas Duković, Dalmatinac, odrasao u Rusiji, koji je poslao jedan brončani portret. — Izlaže i Štambuk iz Jelse, koji je već liepo ime stekao među kiparima u Pragu. Kako se vidi, kiparstvo će na ovoj izložbi biti veoma obilno zastupano. Ne zaostaje ni slikarstvo. Bukovac je poslao 17 svojih komada, među njima triptih „Čistište“, „Moje gnjezdo“, „Ikar“, „Sunčanicu“, „Magdalenu“. Od novijih djela poslao je portret jedne gospođe i jedan nudo „Kraj kupanja“. Na putu su Medovićeve neke novije marine. Bila je želja priredjujućeg odbora, da publiku upozna sa nekim znamenitim njegovim historičnim slikama, i bio se je u tu svrhu obratio hrvatskoj vladi, nu ova se molbi odbora nije odazvala. Vučetić je poslao iz Beograda nudo „Marija Magdalena“ i jedan portret. Rački banovac, koji se je odazvao pozivu odbora, poslao je nekoliko radirunga iz Dantea i crtica iz Čengićage. Ulfene su mu slike „Vrag“, dipih „Dobro“ i jedna slika iz Dantea. — Vidović izlaže sve novije stvari. Vidjeti će se „Angelus“, „Stara crkva“, „Melankolija“, „Pri svanuliku“, „Amica quies“, „Tmurni dan“ i drugo. Meneghell-Dinčić također novije stvari: „Mačevalac“, „Na zalasku života“, „Prijatelj“. — Katurarić izlaže pet šest komada. A onda čitava serija mladih umjetničkih pregaoaca: Lalić (jedan akarel), Kreiner iz Zadra (3 komada), Vučetić iz Dubrovnika (više komada), gdje. Bersa-Bottura, Marinković iz Visa. Vriedi napose spomenuti karikature mladog Uvodića. S njime izložit će i drugi naši karikaturiste, koji rese stranice „Duje Balavac“ i tako ćemo imati prvu izložbu karikatura.

Pokrajinske viesti.

Škandal na trgovačkoj školi u Splitu. U petak je u Splitu pred sam početak nove školske godine — odkazana služba g. Mirku Badovincu, suplentu kod tamošnje trgovačke škole, a da mu nije saobćeno zašto ni kako. Nema sumnje, da se radi o novoj spletki upravitelja spomenute škole, poznatog G e l c i c h a. Povodom toga sastala se je u subotu hrv. akad. omladina u Splitu, te je izdala ovo saobćenje: Jučer poslie podne splitska hrv. akad. omladina jednodušno je zaključila povesti odlučnu akciju u svrhu, da se konačno srede ustovne prilike na mjestnoj c. i k. trgovačkoj školi. — Ne akad. omladina, već obćina, trgovačko-obrtnička komora i dalmatinski zastupnici imali bi se maćnuti, da stanu na put škandalima, koji se dešavaju u splitskoj trgovačkoj školi, a uzrok im je upravitelj G e l c i c h, poznati megaloman, nezalica i individuum, koji je tolikim prijavštinama okaljao svoju čast i poštenje.

Izrazi proti talijanašima u Dubrovniku. Pišu iz Dubrovnika: Odkad je osnovano kod nas društvo s malo komičnim naslovom „Forza e corraggio“, na dnevnom su redu talijanske provokacije, na koje u ostalom dubrovačko gradjanstvo nije okretalo glave. Ali dakako sve to ima svoju. Dok je ovo društvo priredjivalo svoje izlete, slobodno mu i nitko nije na to reagirao; ali trpiti, da se talijanaši još stanu izrugavati našim društvima, to bi bilo previše. U nedjelju, dok je svirala glazba pred kavanom „Sokol“, došlo je nekoliko talijanašića i stalo je provocirati. To je dozlogrdilo, pa je gradjanstvo reagiralo. Glazba je morala prekinuti koncerat, kavana se zatvorila, a obćinstvo je prolazilo gradom ključki hrvatskom Zadru. Bilo je i nekoliko sukoba. Po gradu dignuti su svi talijanski napis.

Sukob s vojnštvom u Zadru. U nedjelju u večer, dok je svirao orhestar pred kavanom Cosmaccendi, došlo je do sukoba između nekih vojnika i talijanaških mladica. Udaren jedan stražemštar, povukao je sablju, a napadač stade vikati „aiuto“ i zakloni se u redarstvenu stražarnicu. Ovo se je desilo sred najživlje šetnje, pa je medju prolaznicima bila zavladala strava. U ponedjeljak u večer bilo je opet provokacija.

Hrvati i Hrvatice!
pomozite žrtve Rauchove tiranije!

Iz grada i okolice.

Lična viest. Jučer je boravio u našem gradu Dr. Lazar Car, podstarješina „Saveza hrvatskih sokolskih društava“ u Zagrebu. Sastao se na prijateljski razgovor s upravom i s njegovim članovima našeg „Hrv. Sokola“. — Prosledio je put južne Dalmacije, da posjeti bratska sokolska društva u pomirbene svrhe.

Šibenski načelnik — ljubljanskome. Gosp. načelnik Dr. Krstelj odposlao je povodom dogodjaja u Ljubljani načelniku ljubljanskome g. Ivanu Hribaru sliedeću brzojavku: — Ivan Hribar, župan, Ljubljana. — Dielimo žalost Ljubljane i slovenačkog naroda nad žrtvama nasilja i nepravde. Želiti je da svi Slaveni bez razlike izstupe kao osvetnička falanga protiv zajedničkog, drskog neprijatelja. — Načelnik: Dr. Krstelj.

Novi parobrodi. Brzojavlja nam društvo „Dalmacija“ iz Trsta, da je jučer pokušana brzina novoga parobroda „Cetina“ u prisustvu upravitelja pomorske vlade Dellese. Brzina „Cetine“ da bi bila 14 milja, a za duži put 13. „Cetina“ će preuzeti prugu Split, Metković, Komiza kroz koji dan. — U ponedjeljak da će se porinuti iz „Stab. tecnico“ parobrod „Vodice“ i da će do koji dan biti tako predano službi 4 nova parobroda, naime „Cetina“, „Makaraska“, „Adria“, „Vodice“, kojima počimlje obnavljanje brodovlja određenoga pobočnoj službi.

Ovako brzojav, a sada mi pitamo: misli li društvo „Dalmacija“, da će ono moći slobodno za to, jer uživa vladinu subvenciju, uništavati, kako je odlučilo, domaće mlado društvo „Jadrano“? Misli li, da će pučanstvo i njegovo novinstvo to dozvoliti bez odmazde?

Kakav je veliki rogoznički demokrat gospodar Juraj Lušić Ranko reč. Pelivan vidi se po viesti u „Hrv. Kruni“, po kojoj se sad znađe, da je on demokrat, veliki pristaša Pendula i Smodlake silom svoga sina stavio u talijansku gimnaziju, dočično u talijanski konvikt u Zadru uzprkož tomu što se sin tomu protivio, ne mogudi da tako ravnodušno pogazi maćino mlieko. Sin dakle uči oca rodoljublju i čovječtvu, a otac, Smodlakin demokrat, tvrdokoran, osudjuje sina na težku kušnju, silu ga, da se prikloni tudjinskom jeziku i odgoju. Kad tako postupa Juraj Lušić Ranko sa svojim porodom, kako ne će postupati s drugima, koji mu po nesreći dođu „pod školu“. Valaj se Pendul, Smodlaka i svi demokrati skupa mogu dičiti pred poštemim Hrvatima s ovakim svojim pristašama.

Otvor škola sledit će kō obćino na 1. listopada, a upisivanje djece u druge već naznačene posebnim oglasom mjestnog školskog vieća.

Sieno za Zagoru dovaša se na Šibenik u velikim kolićinama. Sada ga izkravca veliki talijanski brod „Hispania“.

Trganje prolazi, a da se u gradu gotovo i ne opaža. Kolike razlike! Prošlih godina bijaše u ovo doba sve živo, gotovo u svim ulicama vidjevala se žurba oko karova s maštom. Ove godine kao da i nije trgatićima. A bit će ovako sve dok se naši vinogradi potpuno ne obnove.

Grozan napadaj. Pišu nam iz Bećine: Dne 18. t. m. j. oko 10 sati iz jutra deso se divljački napadaj na zemlji Tomasa Mate zvata „Skojčić“. Deset naoružanih Banjevaćana naval na biednog težaka u času, kada je krčio zemlju za sadnju amerikanske loze. Njih šestorica napese puške proti ocu, doćim dvojica stadoše juritišati kamenjem na sina mu Simu Čovjeka od 30 godina te ga smrtno raniše u glavu, tako da mu je smjesta usahla desna ruka. Usled toga bi odnešen do bližeg mjesta, gdje mu je liećnik pružio prvu pomoć, a po tom odvezen je u pokrajnsku bolnicu u Šibeniku. Dogodilo se ovo, jer se ova zemlja nalazi u odlomu Banjevaca, pak je Tomas prvi počeo raditi, da ju zasadi. Videći to Banjevci, promisliše da će njega slediti drugi Betinjanci. Jučer se desio slučaj, a danas već kolaju glasovi da je šestorica napadaća istoga dana odputovala u Pulu da tamo zametnu trag progono ružnika.

Hajka na sokolaše. Pišu nam iz Tiesna: Dne 6. tek zbio se je u ovoj mirmoj varoši grubi slučaj krvi, radi kojega je protroslo svako ljudsko srce, jer koliko se mora oplakivati gubitak mladog i krepkog čovjeka, toliko je žaliti jadu siročad njegovu i siročad onoga, koji je dužan, da odgovara za poćinjeni zloćin. Teški se je čin trevio u krćini, kasno u večer, kad je vino a ne pamet vladala s prisutnima, te od rieči došlo do tućnjave, u kojoj je tužni pokojnik mu proboden žalibože baš u najtežem mjestu. Slučaj je htio, da je okrivljenik bio sokolaš i da je slučajno blizu bilo još nekoliko „Sokolaša“, pak našlo se je i ovdje protivnika sokolstva, koji su ustali da zloćin prikažu skovanim sa strane sokolaša, tako da su uspjeli da sud pritvoru i sokolskog vođu — osobu izvan svake sumnje, posve poštemu u vriedu — i ako samo za kratko vrijeme, dok se izpostavlja njegova nevinost,

ipak stvar za njega teško ponizjuća. Nezdovoljan o tolikome uspjehu dopisnik „Dalmate“, uvijek jednako zloban, plaštom farizejstva, najtendencioznije obijeduje još društvo „Sokola“. onako, kako može samo njegova izrodjena duša, znajuć da kaže najveću laž. Na čest ma! Svakovrstna nastojanja i ućkanja na nerede te je navjek ovdje bilo oruđe naših protivnika i ostaje njihovo i na dalje.

Kinematograf. Od četvrtka do sutra isti program. U ponedjeljak promjena. Predstave traju od 6 1/2 do 9 1/2.

Radi obilja gradiva moradosmo izostaviti podlistak za današnji broj.

Razne viesti.

Talijanska barbarstva pred sudom. Na 21. o. m. j. obdržavana je pred tribunalom u Gorici razprava proti Talijanima Marinu Geniezi, Hermanu Crafin, Hugu Delmestre i Arturu Avanzini radi toga što su dne 9. lipnja o. g. prigodom sokolskog slovenskog sleta napali Slovence kamenjem i što se nisu htjeli pokoriti redarstvu. Sva su četvorica osudjena na pet mjeseci zatvora poostrena jednim postom.

Tajni hodnik iz beogradskog konaka. Kad je g. 1903. umoren u Beogradu srbski kralj Šaša sa suprugom, mnogo se je govorilo o tajnom izlazu, koji izpod zemlje vodi iz kraljevskog dvora. Kralj bi se bio mogao tim hodnikom spasiti, da ga nije dalo nekoliko dana prije umorstva zadržati, pošto se boja, da ne bi tim hodnikom možda provalili utorćnici. Tad se nije vjerovalo toj pripoviedci. Ali danas se znađe, da je taj hodnik u istinu postojao. Radnici, koji su zaposleni kod radnja za kanalizaciju, našli su na taj hodnik. Hodnik je 4 metra izpod zemlje. Visok je 2 metra, a širok jedan metar. Viest o tajnom izlazu brzo se je razširila Beogradom, te se o njom mnogo razpravlja.

Atentat na predsjednika Guatemale. Na predsjednika republike Guatemala poćinjen je atentat bombama. Bombe su bile spojene s njegovim telefonom i kad je on otvorio slušalicu eksplodiraše bombe, i predsjednik je baćen o zid i dosta teško ranjen, ali ozleđe su vanjske naravi. Uapšeno je odmah 5 individua i osudjeno na smrt, ali ih Calveza pomilovao.

Francuzki novinari u Trstu. Austrijsko ministarstvo željeznica pozvalo je neke francuzke novinare na vožnju kroz Austriju. Neki dan su ti novinari stigli u Trst, te su bili gosti austrijskog Lloydja. Ravnateljstvo Lloydja stavilo je novinarima na razpolaganje parobrod „Graz“, koji je plivio popodne trćanskim zaljevom sa gostima na brodu. Urednik „Journala“ Steinherr izrekao je pri dejeuneru govor, u kojem se je zahvalio Lloydju na ljubeznom doćeku.

Naše brzojavke.

Zagreb, 26. Sutra dolazi amo iz Martijanca barun Rauch, da krene u utorak u Budimpeštu, gdje će sudjelovati doćeku španjolskog kralja i kraljice.

Prekjučer navršetkom četrdesete godišnjice zlosretne nagodbe izmedj Ugarske i Hrvatske u svim odvješnim novinama izišli su članci o predmetu. Većina novina obara se na nagodbu, kao na najveće zlo naroda hrvatskoga i razpravlja o načinu, kako da to zlo prestane što prije.

Budimpešta, 26. Prekjučer odgodjen je sabor. Započet će opet viećati poslie zasjedanja delegacija, te će se najprije baviti državnim proraćunom.

Budimpešta, 26. Veliki su dogovori izmedj ministara predsjednikā i Aehrenthala. Držalo se jučer i ministarsko vieće. Ovo ne slući, da će u delegacijama biti ozbiljna posla.

I ministar Burian nalazi se već ovdje.

Zagreb, 26. Pisanje „Pokreta“ proti Radieću za to, što je savzao sastanak protj Ljubljana smatra se obćenito nepatrioćičnim, dapaće sumnjivim u težkim prilikama, u kojim se nalaze jednako i Hrvati i Slovenci.

Prag, 26. Traju još uvijek burne sjednice u saboru. Napetost izmedju Niemaca i Čeha velika. Sjednice se moraju svako toliko obustavljati.

Beć, 26. Sastanak Aehrenthala s Ahmet-Riza-begom, vodjom mladoturaka, smatra se ovdje znakom simpatije sa strane austrijske vlade i diplomacije prema mladoturkom pokretu.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Oglas.

Kod c. k. gospodarskog ureda u Biogradu bit će koncem rujna tek. god. razpoloživo za prodaju priliečno 200 hektolitara masta iz uzorog vinograda, od djelomice bieleh i djelomice crnih najboljih vrsti dalmatinskog vina.

Ponude bud pismene bud ustmene neka se prikažu kod istog ureda.

Od c. k. gospodarskog ureda.

Br. 1678.

Oglas.

Kod c. k. gospodarskog ureda u Biogradu imade razpoloživo priliečno 1000 kvintala zdravog i suhog siena, od kojih je 300 kvintala prve i 700 kvintala druge vrsti; takodjer imade na prodaju 16 kvintala sjemena od repice.

Ponude neka se pošalju na isti nred do 10. dojdneć listopada.

Biograd, dne 24. rujna 1908.

Od c. k. gospodarskog ureda.

Čast mi je pribićiti P. N. obćinstvu, da mi je povjerenio za Dalmaciju glavno zastupstvo

„Slavonije“

osiguravajućeg društva za posmrtnu pripomoć u Sibinju.

Isto društvo plaća svom članu kad oslabi, te ne bude sposoban za rad od K 20 do 100 mjesećno.

Za diete upisanog člana ako umre pripada podpora do 6 godina K 30, a preko 6 do 15 god. K 50, koja svota izplaćuje se odmah čim se doprinese dokaz o smrti.

Napokon plaća, kad umre član od 100 do 2000 K posmrtnine.

Svaki član plaća za sve najviši godišnji iznos od 10 do 12 K.

Za potanje obavjestiti, treba se obratiti istom povjereniku.

Sa štovanjem
Josip Jadronja,
Šibenik.

Traže se zastupnici u svim mjestima Dalmacije, kao i putnik, koji bi imao putovati cieľu Dalmaciju, uz dobru providbu.

Restauracija „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana, ŠIBENIK

Čast mi je obznantiti cijenjeno obćinstvo, da se u mojem lokalu toće izabrana vina, kao: dalmatinsko, istriansko, biel, desert, refosćo i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko, — — — Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mrlzim jelom. — — — Cjene sasvim umjerene. — — — Preporučuje se veselostvanjem
Strika Anton.

Restauracija „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana, ŠIBENIK

Kotel Dinara

Šibenik kod mjestnog kazališta

— obskrbljen je izvrsnom kuhinjom —
— udobnim i zdravim sobama i svim —
— ostalim mogućim komforćtima. — —
— CIEĆE VRLIO UMJERENE. — — —

Preporučuje se Ivanica ud. Dođig.

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavica K. 1.000.000

Pričuva zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupova bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:

sa odkazom od 5 dana uz 2 1/2 %
" " " 15 " " 3 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleoniima ili u engl. funtim.

(šterlinam) uz uložničke Listove:
sa odkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 mjes. " 3 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uloženja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %.

Otvara tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izričanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima *doznačnice* na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), palit, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje *Kreditne listove* na sva mjesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se *kupnjom uz tovarne dokumente* u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje *predjume na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente* uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje *jamčevinu za carine* skladišta Kontarina (Contirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibelji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osiguravaju vrijednote proti gubitim ždriebanja

Banca Commerciale Triestina.

Hrvatska Tiskara

ŠIBENIK.

Izradjuje svakovrstne radnje, kao: Knjige i brošure, sve vrsti tiskanica za občinske, župne i druge urede, seoske blagajne, odvjetnike, trgovce itd. te moderne posjetnice, zaručne i vjenčane objave, pozive na zabavu, plesne redove itd.

Drži u zalihi sve vrsti občinskih, župnih i drugih raznih tiskanica.

Solidna izradba. Umjerene cijene.

Naručbe obavljaju se brzo i točno po zahtjevu.

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
..... Vlasita zgrada. ....

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove; eskomptuje mjenice, daje predjume na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdričbane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsavjetnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarnih zavoda uz najizje uvjete.

Vinko Majdič

valjni mlin u KRANJU

proizvadjia najbolje vrsti pšeničnog brašina i brašna za krmad uz najizje cijene.

Najveća produktivnost - - - - -

- - - - - Brza poslužba.

Izvršni zastupatelj za Dalmaciju i Bosnu-Herzegovinu, izaslan Sarajevu i Boku Kotorsku: Babić & Klein Zadar.

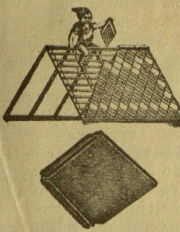
Zastupatelj za Boku Kotorsku: Radoslav G. Žutkić, Kotor.

Zastupatelj za okružje Pnlj: Lako Kriz, Pnlj.

Zastupatelj za okružje Trst: Aleks. Rupnich i dr., Trst, via sguero

novou broj 11. 52-8

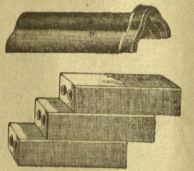
VJEČNI KROV „DINARKA“

Josip Lovrić pok. Nikole KNIN.

PRVA DALMATINSKA TVORNICA

CIMENT-PLOČA, CRIEPA, CIGLE, STUPOVA OD ARMIRANOG BETONA ZA OGRADE I VIINOGRADJE, KAO ŠTO I SVIH OSTALIH PROIZVODA OD CEMENTA, BETONA I ARMIRANOG BETONA - - - - -

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete slijedeće vrsti osiguranja:

- I. Na ljudski život:
  - a) osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti;
  - b) osiguranje miraza;
  - c) osiguranja životnih renta.
2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez lieičničke pregledbe.
3. Pučka osiguranja na male glavice bez lieičničke pregledbe.
- II. Protiv štete od požara:
  1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
  2. Osiguranja pokrećnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
  3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).
- III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: . . . . . K 1,410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: . . . . . K 1,000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: . . . . . K 820.000.00
Izplaćene odštete: . . . . . K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatia“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. - -

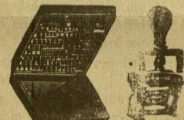
PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

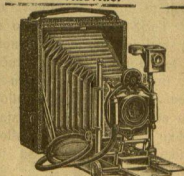
Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Oglašujte u „Hrv. Rieči“!

KNJIŽARA I PAPIRNICIA IVANA GRIMANI-A Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

Preuzimlje naručbe svakovrstnih pečata od kautsucka vikovine.

Skladište fotografskih aparata i svih nužgrednih potrebština

preporuča svoj veliki izbor liepih HRVATSKIH, TALJANSKIH, NJEMAČKIH I FRANCUZKIH KNJIGA, romana, slovnica, riećnika, onda pisanih sprava, trgovačkih knjiga, uredovnog papira, elegantnih listova za pisma, razglednica i t. d.

Prima pretplate na sve hrvatske i strane časopise uz originalnu cijenu sa taćnim i brzim dostavljanjem u kuću. Velika zaliba svakovrstnih toplomjera, zviekero-naočala od najbolje vrsti i leća u svim gradacijama. VANJSKE NARUČBE OBAVLJA KRETOM POŠTE.

Skladište najboljih i najizjećitijih izvaić strojeva „SINGER“ najnovijih siste. ia.